

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં

૨૦૧૬ની સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલેશન (હેબીયસ કોર્પસ) નંબર ૪૮૩૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય સુશ્રી.ન્યાયમૂર્તિ હર્ષા દેવાની

અને

માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ બીરેન વૈષ્ણવ

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું માન. ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

હમીરભાઈ દાનાભાઈ ગબુ. અરજદાર (ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય & જ.સામાવાળા (ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર નં. ૧ તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ: શ્રી અપૂર્વ કે. જાની

સામાવાળા નં. ૧ થી જ તરફથી: પ્રત્યક્ષ બજવણીનું સોગંદનામું રજૂ થયેલ નથી

સામાવાળા નં. ૧ અને ૫ તરફથી વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર: શ્રી હિમાંશુ કે. પટેલ

=====

કોરમ:માનનીય સુશ્રી.ન્યાયમૂર્તિ હર્ષા દેવાની
અને

માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ બરિન વૈષ્ણવ
તારીખ:૨૩/૧૨/૨૦૧૬

સીએવી જજમેન્ટ

(માનનીય શ્રી.ન્યાયમૂર્તિ બરિન વૈષ્ણવ)

"રાજ્ય, જે કાયદા અને વ્યવસ્થાનું રક્ષક છે, તેણે નાગરિકોની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પ્રત્યે ઉચ્ચતમ આદર રાખવો જોઈએ. કાયદા અને વ્યવસ્થાના રક્ષકોએ નાગરિક સ્વતંત્રતાના ભક્ષક ન બનવું જોઈએ. તેમની ફરજ રક્ષણ કરવાની છે, અપહરણ કરવાની નથી."

ભીમસિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ જે.એન્ડ કે. : (૧૯૮૫) ૪ SCC ૬૭૭ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી આ લાગણીઓને વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં અણદેખી કરવામાં આવી છે, જે આ પ્રમાણે છે:

૧. શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુ, જેઓ એક નજરકેદ છે, તેમણે તેમના પિતરાઈ ભાઈ હમીરભાઈ દાનાભાઈ ગબુ મારફતે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ હેબિયસ કોર્પસ રિટ અરજી દાખલ કરીને આ અદાલતના ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કર્યો છે. અરજદારનો કેસ એવો છે કે નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુ રાજ્યના સત્તાવાળાઓની ગેરકાયદેસર કેદમાં હતા, કારણ કે, તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ પત્રવ્યવહાર દ્વારા તેમના નજરકેદનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં તેમને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા ન હતા. અરજદારનો કેસ એ છે કે, એકવાર નજરકેદનો હુકમ રદ થઈ ગયા પછી

નજરકેદ વ્યક્તિને તુરંત જ સ્વતંત્ર કરી દેવો જોઈતો હતો. આ સમયગાળા પછી પણ કેદમાં રાખવું એ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૧ નું ઉલ્લંઘન હતું.

૨. તારીખ ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ રાજ્યને નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને વધુ સુનાવણી ૧૫.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ રાખવામાં આવી હતી. ૧૮.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ અરજદારના વિદ્વત એડવોકેટ દ્વારા અમારા ધ્યાન પર લાવવામાં આવ્યું હતું કે નજરકેદ વ્યક્તિને ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા.

૨.૧ તારીખ ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ નજરકેદમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હોવાથી અને નજરકેદ વ્યક્તિ પોતે અદાલતમાં હાજર હોવાથી, વિદ્વત એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી હિમાંશુ પટેલ મારફતે રાજ્ય તરફથી બચાવ કરતા અદાલતને વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે, આ પાછળથી થયેલા સુધારાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં અરજી હવે પેર્નિંગ રહેતી નથી અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે. બીજી તરફ, અરજદારના વિદ્વત એડવોકેટ શ્રી અપૂર્વ જાનીએ દર્શાવ્યું હતું કે, ગેરકાયદેસર અટકાયતમાંથી મુક્તિ માંગવાની પ્રાર્થના ઉપરાંત, અરજદારે તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ થી ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ સુધીના સમયગાળા માટે આવી ગેરકાયદેસર અટકાયત બદલ યોગ્ય વળતર આપવા માટે પણ પ્રાર્થના કરી હતી, જે અરજદારના કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ સ્પષ્ટપણે કોઈપણ વાજબી કારણ વગર હતી.

૩. હાથ પરના વિવાદને સમજવા માટે એક ટૂંકી હકીકતલક્ષી પૃષ્ઠભૂમિ જરૂરી રહેશે. ગુજરાત પ્રિવેન્શન ઓફ એન્ટી સોશિયલ એક્ટિવિટીઝ એક્ટ, ૧૯૮૫ (પાસા) ની જોગવાઈઓ હેઠળ પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ શહેર દ્વારા ૨૭.૦૫.૨૦૧૬ ના રોજ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુને અટકાયતમાં લેવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો. અટકાયત કરનાર સત્તાવાળાનો કેસ એવો હતો કે નજરકેદ વ્યક્તિ સામે ચાર પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (FIR) નોંધાયેલા હતા, અને શિવભાઈ પાસા હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ

'ખતરનાક વ્યક્તિ' હોવાથી તેમની અટકાયત જરૂરી હતી. નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુએ ૧૦.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ આ અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૬૮/૨૦૧૬ દાખલ કરીને અટકાયતના હુકમને પડકાર્યો હતો.

૩.૧ રાજ્ય સરકારે, અટકાયતના હુકમ અને તેના આધારોનું સમર્થન કરતા દસ્તાવેજોની વિચારણા કરતા જણાવ્યું કે નજરકેદ શિવભાઈ સામે અટકાયતનો હુકમ કરવા માટે પૂરતું કારણ નથી અને તેથી અટકાયતનો હુકમ મંજૂર કરવામાં આવ્યો ન હતો. રાજ્ય સરકારે ગૃહ વિભાગના સેક્શન ઓફિસર શ્રી પી.એચ. ગાંધી મારફતે તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ મોકલેલા ફેક્સ દ્વારા સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, સેન્ટ્રલ જેલ, સુરતને જાણ કરી હતી (જેની એક નકલ માહિતી માટે પોલીસ કમિશનર, રાજકોટને પણ મોકલવામાં આવી હતી) કે, અટકાયતનો હુકમ મંજૂર ન થયો હોવાથી, જો નજરકેદ વ્યક્તિને કોઈ સક્ષમ અદાલતના હુકમ હેઠળ જેલમાં રાખવાની જરૂર ન હોય તો તેને તુરંત મુક્ત કરવામાં આવે. આ પત્રવ્યવહાર વિદ્વાન આસિસ્ટન્ટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર દ્વારા ૧૪.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૬૮/૨૦૧૬ માં ઓન રેકૉર્ડ મુકવામાં આવ્યો હતો અને અદાલતે આ મુજબ હુકમ નોંધ્યો હતો:

"વિદ્વાન એજીપી શ્રી ભરત વ્યાસ તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ નો લેખિત પત્રવ્યવહાર રજૂ કરે છે અને રજૂઆત કરે છે કે પ્રશ્નાસ્પદ અટકાયત હુકમ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે અને અરજદારને મુક્ત કરવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો છે, તેથી આ અરજી નિર્રથક થઈ ગઈ છે. સદર પત્રવ્યવહાર રેકૉર્ડ પર લેવાનો હુકમ કરવામાં આવે છે.

રજૂઆતના આધારે, વર્તમાન અરજી નિર્રથક થઈ ગઈ હોવાથી તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે."

૩.૨ અટકાયત રદ કરવાના હુકમનું સ્પષ્ટ પરિણામ નજરકેદ વ્યક્તિની ત્વરિત મુક્તિ

હોવું જોઈતું હતું, જો કે, અન્ય કોઈ કેસમાં જરૂર ન હોવા છતાં નજરકેદ વ્યક્તિને ૧૧.૦૭.૨૦૧૬ સુધી મુક્ત કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી, તેને આ અદાલતમાં સામાવાળા નંબર ૧ થી ૩ ના સત્તાવાળાઓની ગેરકાયદેસર અટકાયતમાંથી પોતાની મુક્તિ માટે હેનિયસ કોર્પસની રિટ માંગતી આ અરજી કરવાની ફરજ પડી હતી.

૩.૩ સ્વીકાર્યપણે, શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ થી ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ સુધી ગેરકાયદેસર કેદમાં હોવાથી, આ અદાલતે તારીખ ૧૮.૦૭.૨૦૧૬ ના હુકમ દ્વારા એડિશનલ સેક્રેટરી, લો એન્ડ ઓર્ડર, હોમ ડિપાર્ટમેન્ટ, ગુજરાત સરકારને આ મામલે તપાસ કરવા અને રિપોર્ટ સબમિટ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો કે નજરકેદ વ્યક્તિને મુક્ત કરવામાં આ ક્ષતિ શા માટે થઈ અને ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ મુક્તિનો હુકમ થયો હોવા છતાં તેને એક મહિના કરતાં વધુ સમય સુધી ગેરકાયદેસર કેદમાં શા માટે રાખવામાં આવ્યો.

૩.૪ કરાયેલા હુકમના અનુસંધાને, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે ૨૨.૦૮.૨૦૧૬ ના રોજ ગૃહ વિભાગના એડિશનલ સેક્રેટરી શ્રી સંદીપ કુમારની સહી વાળો તપાસ અહેવાલ રેકૉર્ડ પર મૂક્યો હતો, જેમાં શિવભાઈનું અટકાયત ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ રદ કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ સુધી કયા સંજોગોમાં ચાલુ રહ્યું તેની સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી.

૩.૫ તપાસ અહેવાલ ટૂંકમાં નીચે મુજબ જણાવે છે:

(I) અટકાયતનો હુકમ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

(II) નિર્ણયની જાણ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલ, સુરતને તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના ફેક્સ મેસેજ દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા જેલ સત્તાવાળાઓને નજરકેદ વ્યક્તિને તુરંત મુક્ત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

(III) આ હુકમ ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ સાધારણ ટપાલ દ્વારા પણ જેલ સત્તાવાળાઓને

મોકલવામાં આવ્યો હતો.

(IV) મુક્તિનો હુકમ પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ (અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી) ને પણ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ ફેક્સ મેસેજ અને સાધારણ ટપાલ દ્વારા મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૩.૬ રિપોર્ટમાં વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, જેલ સત્તાવાળાઓના ધ્યાનમાં ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ જ આવ્યું હતું કે શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુના કિસ્સામાં અટકાયતનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. અહેવાલમાં આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટતા અનુસાર, જ્યારે જેલ સત્તાવાળાઓને ૧૫.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ એડવાઈઝરી બોર્ડ સમક્ષ જે નજરકેદ વ્યક્તિઓની સુનાવણી નિર્ધારિત હતી તે યાદીમાં શિવભાઈનું નામ ન મળ્યું, ત્યારે જ જેલ સત્તાવાળાઓએ ગૃહ વિભાગના સેક્શન ઓફિસર શ્રી પી.એચ. ગાંધીનો તેમના મોબાઈલ પર સંપર્ક કર્યો હતો કે આવી યાદીમાં શિવભાઈનું નામ શા માટે સામેલ નથી. ત્યારે રાજ્ય સરકારના ધ્યાને આવ્યું કે તેણે શિવભાઈના કિસ્સામાં અટકાયત રદ કરવાનો હુકમ કર્યો હોવા છતાં, જેલ સત્તાવાળાઓએ નજરકેદ વ્યક્તિને એવા કારણસર મુક્ત કર્યો ન હતો કે ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ ફેક્સ દ્વારા અને ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ સાધારણ ટપાલ દ્વારા મોકલેલ રિલીઝ ઓર્ડર સુરતની લાજપોર જેલને મળ્યો ન હતો. ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ રદ થયાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં અટકાયત વાજબી ન હોવાનું ભાન થતાં, નજરકેદ વ્યક્તિને ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. આ સંજોગોમાં જ શિવભાઈ, જેમને ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ તુરંત મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, તેઓ ૧૫.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ આ અદાલત સમક્ષ હાજર રહ્યા હતા.

૪. તપાસ અહેવાલની સાથે, (૧) શ્રી પુષ્પક ગાંધી, સેક્શન ઓફિસર SB-III વ્રાન્ચ, હોમ ડિપાર્ટમેન્ટ, (૨) શ્રી જયેશ ચૌધરી, ઓફિસ આસિસ્ટન્ટ, SB-III વ્રાન્ચ, હોમ ડિપાર્ટમેન્ટ, (૩) શ્રી જીમેશ દેસાઈ, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, રજિસ્ટ્રી સેક્શન, હોમ

ડિપાર્ટમેન્ટ અને (જ) શ્રી પરેશ પટેલ, જેલર ગ્રેડ-૨, લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલના નિવેદનો રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યા છે. આ નિવેદનો વાંચતા નીચે મુજબની બાબતો પ્રકાશમાં આવે છે:

(A) શ્રી પુષ્પક ગાંધીના જણાવ્યા મુજબ, તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ નો પત્રવ્યવહાર સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, સેન્ટ્રલ જેલ, સુરત અને પોલીસ કમિશનર, રાજકોટને ફેક્સ દ્વારા રવાના કરવામાં આવ્યો હતો. આ હુકમ ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ સાધારણ ટપાલ દ્વારા પણ મોકલવામાં આવ્યો હતો.

(B) શ્રી જયેશ ચૌધરીના જણાવ્યા મુજબ, તેમણે ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલ, વડોદરા સેન્ટ્રલ જેલ અને પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ શહેરની કચેરીને ફેક્સ દ્વારા અને ત્યારબાદ સાધારણ ટપાલ દ્વારા હુકમ રવાના કર્યો છે અને ગૃહ વિભાગના ગોપનીય રજિસ્ટ્રી વિભાગ દ્વારા શાખામાં રાખવામાં આવતી ડાયરીમાં તે મુજબ નોંધ કરી છે.

નોંધનીય છે કે આ બંને અધિકારીઓના નિવેદનોમાંથી એવું બહાર આવતું નથી કે તેઓમાંથી કોઈએ ફેક્સ મળ્યો છે કે નહીં તેની કોઈ પુષ્ટિ માંગી હતી.

(C) શ્રી જીગ્નેશ દેસાઈ તેમના નિવેદનમાં જણાવે છે કે તમામ સાધારણ ટપાલ અને પત્રવ્યવહાર તેમના દ્વારા એક પરનિડિયામાં અને દરેક પરનિડિયા પર રકમનું ફેર્નિંગ કરીને ડિસ્પેચ કરવામાં આવે છે, અને આવા પરનિડિયા સામાન્ય ટપાલ દ્વારા એક બંડલમાં પોસ્ટ ઓફિસમાં મોકલવામાં આવે છે. માત્ર એવા પત્રવ્યવહાર જેમાં કોઈ વિશેષ સૂચનાઓ હોય અને રજિસ્ટરમાં સૂચિબદ્ધ હોય, તે RPAD અથવા સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, નજરકેદ વ્યક્તિને મુક્ત કરતા તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના વર્તમાન પત્રવ્યવહાર પર કોઈ વિશેષ નોંધ ન હોવાથી, તેને સાધારણ ટપાલ દ્વારા રવાના કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ વધુમાં જણાવે છે કે સાધારણ

ટપાલ માટે લાંબા સમય સુધી કોઈ રજિસ્ટર જાળવવાની કોઈ પ્રથા નથી.

(D) લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલના જેલર ગ્રેડ-૨ શ્રી પરેશભાઈ પટેલનું નિવેદન વાંચતા જણાય છે કે જેલ સત્તાવાળાઓને કોઈ અલગ ફેક્સ મશીન આપવામાં આવ્યું નથી. સિનિયર જેલરની શાખામાં ફેક્સ મશીન બેસાડવામાં આવ્યું છે અને આ મશીન પર મળતા તમામ પત્રવ્યવહાર ફેક્સ ઓપરેટર દ્વારા મેળવવામાં આવે છે અને સંબંધિત શાખાને માર્ક કરવા માટે ઓફિસના વડા સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવે છે. આ અધિકારીના જણાવ્યા મુજબ, નજરકેદ વ્યક્તિના કેસની સમીક્ષા કરવા માટે ગૃહ વિભાગ તરફથી કોઈ પત્રવ્યવહાર મળ્યો ન હોવાથી, શ્રી બારિયા દ્વારા ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ આ અંગે ગૃહ વિભાગને ફોન કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે જેલ સત્તાવાળાઓના ધ્યાને આવ્યું હતું કે નજરકેદ શિવભાઈ ગબુની અટકાયત મંજૂર કરવામાં આવી ન હતી અને મુક્તિનો હુકમ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ જ ફેક્સ દ્વારા અને ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ સાધારણ ટપાલ દ્વારા જેલ સત્તાવાળાઓને ફેક્સ કરવામાં આવ્યો હતો. શ્રી પટેલ જણાવે છે કે જેલ સત્તાવાળાઓને ફેક્સ દ્વારા કે સાધારણ ટપાલ દ્વારા કોઈ પત્રવ્યવહાર મળ્યો ન હતો અને તેથી, જ્યારે ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ ગૃહ વિભાગને ફોન કરવામાં આવ્યો ત્યારે જ સત્તાવાળાઓના ધ્યાનમાં ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ નજરકેદ રદ થયાની હકીકત આવી હતી. શ્રી પટેલ વધુમાં સ્પષ્ટતા કરે છે કે જેલ કેનન (Canon) ફેક્સ મશીનનો ઉપયોગ કરે છે અને મેમરીમાં માત્ર ૬૦ કોલ જ સેવ થઈ શકે છે, તેથી ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ની મેમરીની વિગતો મેળવી શકાતી નથી. ગૃહ વિભાગની SB-III શાખાના ટેલિફોન નંબર ૦૭૯-૨૩૨૫૦૫૭૦ પરથી કોઈ ફેક્સ જેલ સત્તાવાળાઓને મળ્યો ન હતો.

પ. દાખલ કરવામાં આવેલ તપાસ અહેવાલમાં એ હકીકત બહાર આવી છે કે પોલીસ કમિશનર રાજકોટ દ્વારા ૨૭.૦૫.૨૦૧૬ ના રોજ અટકાયતના બે હુકમો કરવામાં આવ્યા હતા, એક સંજયભાઈ ગબુની અટકાયતનો અને બીજો તેમના પિતરાઈ ભાઈ શિવભાઈ

દાનાભાઈ ગબુની અટકાયતનો. ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના અલગ-અલગ હુકમો દ્વારા, સરકારે બંને અટકાયત હુકમોને મંજૂરી આપી ન હતી. સંજયભાઈ ગબુ વડોદરા જેલમાં બંધ હોવાથી, સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, સેન્ટ્રલ જેલ વડોદરાને ફેક્સ દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી અને ફેક્સ મળતાં જ સંજયભાઈને તે જ દિવસે મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. વર્તમાન નજરકેદ શિવભાઈના કેસમાં ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલને મોકલવામાં આવેલ ફેક્સ, અહેવાલ મુજબ સુરત જેલ ખાતે મળ્યો ન હતો અને તેથી શિવભાઈને મુક્ત કરવામાં આવ્યા ન હતા.

૫.૧ શિવભાઈ ગબુના કેસમાં મુક્તિના હુકમ પર મારેલા સિક્કા (સ્ટેમ્પ) પરથી જણાય છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારી, પોલીસ કમિશનર, રાજકોટને તે જ તારીખે એટલે કે ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ હુકમ મળી ગયો હતો. તેથી એ માનવાને કારણ છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીને સંજયભાઈનો પણ મુક્તિ હુકમ મળ્યો જ હશે. તેથી સ્પષ્ટપણે, અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીને બંને નજરકેદ વ્યક્તિઓના રદ્દીકરણના હુકમો મળ્યા હોવા છતાં, માત્ર વડોદરા જેલમાં રહેલા સંજયભાઈને મુક્ત કરી શકાયા હતા, જ્યારે સુરત જેલમાં બંધ શિવભાઈને જેલ સત્તાવાળાઓને ફેક્સ ન મળવાના કારણે મુક્ત કરી શકાયા ન હતા.

૫.૨ ઉપર ઉલ્લેખિત અહેવાલની સાથે, સંબંધિત અધિકારી દ્વારા ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ થી ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ સુધીના સમયગાળા માટેના ફેક્સ મેસેજના રજિસ્ટરનો અર્ક (એક્સટ્રેક્ટ) અને સાધારણ ટપાલના રજિસ્ટરનો અર્ક દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા એવા દવાનો બચાવ કરવામાં આવ્યો છે કે લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલ, સુરતને તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ નો ફેક્સ કે તારીખ ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ની સાધારણ ટપાલ મળી ન હતી. અહેવાલ મુજબ, જ્યારે જેલ સત્તાવાળાઓને એડવાઈઝરી બોર્ડ માટેના તારીખ ૧૧.૦૭.૨૦૧૬ ના પત્રવ્યવહારમાંથી નજરકેદનું નામ ગાયબ જણાયું, ત્યારે જ શ્રી

પી.એચ. ગાંધીને ગૃહ વિભાગમાં ફોન કરવામાં આવ્યો હતો.

૫.૩ તેથી, વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી હિમાંશુ પટેલના જણાવ્યા મુજબ, આ અહેવાલ રાજ્યના સત્તાવાળાઓ અને તેના અધિકારીઓને દોષમુક્ત કરે છે, કારણ કે સુરત જેલમાં ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ પછી નજરકેદ વ્યક્તિને કેદમાં રાખવા માટે તેમનો કોઈ વાંક કાઢી શકાય નહીં, કારણ કે જેલને ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ પ્રથમ વખત જ અટકાયત રદ થયાની હકીકતની જાણ થઈ હતી.

૬. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અપૂર્વ જાનીએ રજૂઆત કરી હતી કે જો આ રિપોર્ટને તેના મૂળ સ્વરૂપે સ્વીકારી લેવામાં આવે તો પણ અરજદાર દ્વારા અરજીના પેરા ૩.૫ માં કરાયેલ કથનનો અસ્વીકાર કરાયો નથી. શ્રી જાનીએ અરજીના પેરા ૩.૫ તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું હતું, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૫.૨ એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે મુક્તિનો આવો હુકમ હોવા છતાં, સામાવાળા નંબર ૪ ને મુક્ત કરવામાં આવ્યા ન હતા. એવું સબમિટ કરવામાં આવે છે કે ત્યારબાદ અરજદારે ૨૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ તેમના અન્ય પાંચ સંબંધીઓ સાથે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૮૧૬૮/૨૦૧૬ માં આ નામદાર અદાલતે કરેલા હુકમની નકલ સાથે સામાવાળા નંબર ૩ ની હેઠળ આવતી જેલની રૂબરૂ મુલાકાત લીધી હતી જેથી તેમના ભાઈને શા માટે મુક્ત કરવામાં આવતો નથી તેની તપાસ કરી શકાય, પરંતુ તેમને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળા નંબર ૪ ને મુક્ત કરવાનો નથી અને દર્શાવવામાં આવેલ હુકમ માત્ર એ જ દર્શાવતો હતો કે રિટ દાખલ કરવામાં આવી છે."

૭. અરજીમાં કરાયેલા આ દવા સામે, અગાઉના અહેવાલ પર સહી કરનાર અધિકારી દ્વારા ૦૮.૦૮.૨૦૧૬ ના રોજ એક વધારાનો અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં જેલ રજિસ્ટરની નકલો રેકૉર્ડ પર મૂકીને એ સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કરાયો હતો કે નજરકેદ વ્યક્તિના સગા-સંબંધીઓએ ૨૦.૦૬.૨૦૧૬ [૨૬.૦૬.૨૦૧૬] ના રોજ લાજપોર

સેન્ટ્રલ જેલની મુલાકાત લીધી હતી તેવો કોઈ પુરાવો નથી.

૮. નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુની ગેરકાયદેસર અટકાયત માટે યોગ્ય વળતર માંગતી અરજીમાં કરાયેલી પ્રાર્થનાના સંદર્ભમાં અને બંને અહેવાલો વાંચીને, અરજદારના વિદ્વત એડવોકેટ શ્રી જાનીએ નજરકેદ વ્યક્તિને આપી શકાય તેવા વળતરના પ્રશ્ન પર રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. અરજદારના વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અપૂર્વ જાનીએ સબમિટ કર્યું કે તપાસ અહેવાલ વાંચતા એ સ્પષ્ટ થઈ ગયું છે કે, ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ અટકાયતનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, નજરકેદ વ્યક્તિને ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ જ મુક્ત કરી શકાયા હતા. નજરકેદ વ્યક્તિને મુક્ત કરવામાં થયેલી આ ચૂક માત્ર સત્તાવાળાઓ વચ્ચેના આંતરિક સંચારના અભાવ અથવા ક્ષતિના કારણે હતી, જેના માટે નજરકેદ વ્યક્તિને ભારતના બંધારણની કલમ ૨૧ હેઠળના તેના મૂળભૂત અધિકારથી વંચિત રાખી શકાય નહીં. વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા એ એક ખૂબ જ કિંમતી અધિકાર છે અને રાજ્યના સત્તાવાળાઓને અહેવાલમાં રજૂ કરાયેલા આટલા તુરંદુર કારણોસર આવા અધિકારને નાબૂદ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં. તેથી, શ્રી જાનીએ અદાલતને વિનંતી કરી કે નજરકેદના કિસ્સામાં કલમ ૨૧ નું ઉલ્લંઘન થયું હોવાથી અને નજરકેદ વ્યક્તિ વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાથી વંચિત રહ્યો હોવાથી, વળતર માટેની અરજીની પ્રાર્થના મંજૂર કરવી જોઈએ. શ્રી જાનીએ વિસામણભાઈ ડી. ઢોલા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત શ્રુ સેક્રેટરી અને અન્ય, ૨૦૧૪(૧) GLH ૭૬૪ માં નોંધાયેલા કેસના ચૂકાદા પર નિર્ભરતા મૂકી હતી. શ્રી જાનીના જણાવ્યા મુજબ, વિસામણભાઈ ઢોલા (સુપ્રા) ના કેસમાં અદાલતે એવું શોધી કાઢ્યું હતું કે અટકાયતનો હુકમ યોગ્ય ન હતો અને સત્તાનો દુરુપયોગ થયો હતો, તેથી અપકૃત્ય ના કાયદાના આધારે વળતર આપવામાં આવ્યું હતું. શ્રી જાનીએ ખાસ કરીને આ અદાલતનું ધ્યાન ચૂકાદાના ફકરા ૧૫, ૧૬, ૧૭ અને ૧૮ તરફ દોર્યું હતું અને દલીલ કરી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને, નજરકેદ વ્યક્તિ રાજ્ય અને તેના અધિકારીઓ પાસેથી

વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે.

૯. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી હિમાંશુ પટેલે રાજ્યના સત્તાવાળાઓનો બચાવ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો અને રજૂઆત કરી હતી કે સત્તાવાળાઓએ કોઈ પણ રીતે નજરકેદ વ્યક્તિની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનું ઉદ્ધંધન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો નથી. તેઓ વધુમાં દલીલ કરે છે કે અહેવાલ અને ગૃહ વિભાગના એડિશનલ સેક્રેટરી તેમજ શ્રી એસ.એલ. ધુસા, સિનિયર જેલર, લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલ, રાજકોટ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામામાં આપવામાં આવેલી સ્પષ્ટતા પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ નો રદ્દીકરણનો હુકમ જેલ સત્તાવાળાઓને ગૃહ વિભાગ તરફથી મળ્યો ન હતો અને તેથી, ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ રદ્દીકરણનો હુકમ થયો હોવા છતાં નજરકેદ વ્યક્તિને ત્વરિત મુક્ત ન કરવા બદલ કોઈ વાંક કાઢી શકાય નહીં. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી પટેલે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે જ્યારે સુરત ખાતેના જેલ સત્તાવાળાઓને ૧૧.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ ૧૫:૩૩ વાગ્યે ગૃહ વિભાગ તરફથી એક ફેક્સ મેસેજ મળ્યો, જેમાં ૧૫.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ સમીક્ષા માટે યોજનારી એડવાઈઝરી બોર્ડની બેઠક માટેના પાસાના નજરકેદ વ્યક્તિઓના કેસોની વિગતો દર્શાવવામાં આવી હતી, જેમાં નજરકેદ શિવભાઈનું નામ ન હતું, ત્યારે જેલ સત્તાવાળાઓએ ગૃહ વિભાગના સેક્શન ઓફિસર શ્રી પી.એચ. ગાંધીનો તેમના મોબાઈલ પર સંપર્ક કર્યો હતો અને ત્યારે જ જેલ સત્તાવાળાઓને ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રદ્દીકરણ હુકમની જાણ થઈ હતી. તેથી, શ્રી પટેલ દલીલ કરે છે કે જેલ સત્તાવાળાઓને આ હકીકતની જાણ થતાં જ, તેમણે ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ નજરકેદ શિવભાઈને તુરંત મુક્ત કરી દીધા હતા. તેથી શ્રી પટેલના જણાવ્યા મુજબ, નજરકેદ વ્યક્તિને મુક્ત ન કરવામાં જેલ સત્તાવાળાઓ તરફથી કોઈ ભૂલ થઈ નથી.

૧૦. આ અદાલત સમક્ષ દાખલ કરાયેલા અહેવાલોની સામગ્રી વાંચતા એ સ્પષ્ટ થાય છે

કે, રાજ્ય અને જેલ સત્તાવાળાઓ વતી માત્ર એક જ બચાવ રજૂ કરાયો છે (જો તેને બચાવ કહી શકાય તો) કે, ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ અટકાયતનો હુકમ રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે જ દિવસે સેન્ટ્રલ જેલના સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટને ફેક્સ દ્વારા પત્રવ્યવહાર મોકલવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ જેલ સત્તાવાળાઓને તે મળ્યો ન હતો. જેલ અધિકારીના જણાવ્યા મુજબ, જેલમાં બેસાડેલા ફેક્સ મશીન પર કોઈ ફેક્સ મળ્યો ન હતો. જેલ સત્તાવાળાઓનો બચાવ એ પણ છે કે ડિસ્પેચ કલાર્ક દ્વારા મોકલવામાં આવેલી ૦૭.૦૬.૨૦૧૬ ની સાધારણ ટપાલ પણ જેલ સત્તાવાળાઓને મળી ન હતી અને તેથી, આ કારણોસર નજરકેદ વ્યક્તિ ૩૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી ગેરકાયદેસર કેદમાં રહ્યો હતો.

૧૧. ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના ફેક્સની નકલ રેકૉર્ડ પર છે. તેને વાંચતા એ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે ફેક્સ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, લાજપોર સેન્ટ્રલ જેલને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને માહિતી માટે પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ શહેરને પણ મોકલવામાં આવ્યો હતો. ઈનવર્ડ સ્ટેમ્પ નંબર ૪૦૬૨ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે રાજકોટ શહેર પોલીસને પણ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ જ હુકમ મળી ગયો હતો. સત્તાવાળાઓએ જે બચાવ રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે લાજપોર સ્થિત સેન્ટ્રલ જેલને ફેક્સ મળ્યો ન હતો, તેનાથી આ અદાલત પ્રભાવિત થઈ નથી. એવો તુરંત બચાવ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે ફેક્સ મશીન તેની મેમરીમાં માત્ર ૬૦ કોલ જ સેવ કરી શકે છે અને તેથી ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ નો રેકૉર્ડ મેળવી શકાયો નથી. એ સ્પષ્ટ છે કે આવો બચાવ એક પાછળથી ઊભો કરાયેલો વિચાર છે, કારણ કે અહેવાલમાં જ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી છે કે હવેથી તેઓએ SB-III શાખામાંથી ફેક્સ દ્વારા મોકલવામાં આવેલા દરેક મેસેજની "સિસ્ટમ જનરેટેડ રિસાઈપ્ટ મેળવવાનું શરૂ કર્યું છે". જે પ્રશ્નનો જવાબ મળતો નથી તે એ છે કે, ફેક્સ મશીનો ચલાવતી વખતે સામાન્ય પ્રેક્ટિસ ગણાતી આ પદ્ધતિ આજ દિન સુધી શા માટે અપનાવવામાં આવી ન હતી? કોન્સ્ટેબલ શ્રી જીગ્નેશ એ. દેસાઈનું નિવેદન વાંચવાથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે નજરકેદ

વ્યક્તિઓના રદ્દીકરણના હુકમો સાથે કેવો ક્ષુદ્રક વ્યવહાર કરવામાં આવે છે. નિવેદન વાંચવાથી માલૂમ પડે છે કે આવા હુકમો કોઈ ખાસ નોંધ વિના સાધારણ ટપાલ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે અને પોસ્ટ ઓફિસમાં એક બંડલમાં એક પરબિડિયામાં અન્ય દસ્તાવેજો સાથે મોકલવામાં આવે છે. માત્ર એવા પત્રવ્યવહાર જેમાં વિશેષ સૂચનાઓ હોય તેને જ RPAD અથવા સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે. તેથી, નજરકેદ વ્યક્તિને મુક્ત કરવાની માંગ કરતા રદ્દીકરણના હુકમો એ માત્ર સામાન્ય પત્રવ્યવહાર છે અને તેથી તેમને "સાધારણ ટપાલ" દ્વારા રવાના કરવામાં આવે છે કારણ કે તેઓ કોઈ ખાસ સૂચનાની નોંધને પાત્ર નથી.

૧૧.૧ અહેવાલ સાથે જોડાયેલા તેમજ સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૯૧૬૮/૨૦૧૬ ના પેપર બુકના રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા તારીખ ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના ફેક્સ મેસેજને વાંચતા માલૂમ પડે છે કે તે માત્ર ૦૬.૦૬.૨૦૧૬ ના રોજ પોલીસ કમિશનર, રાજકોટ શહેરને મળ્યો હતો એટલું જ નહીં, પરંતુ તેમાં ટેલિફોન નંબર, ખાસ કરીને શ્રી પી.એચ. ગાંધીનો મોબાઈલ નંબર પણ છે. સિનિયર જેલર શ્રી એસ.એલ. ધુસા દ્વારા દાખલ કરાયેલા જવાબના સોગંદનામા અને તેના ફક્ત ૭ ને વાંચવાથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જેલ સત્તાવાળાઓએ ૧૫.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ એડવાઈઝરી બોર્ડ સમક્ષ જે નજરકેદ વ્યક્તિઓની સુનાવણી નિર્ધારિત હતી તેની યાદીમાં નજરકેદ શિવભાઈનું નામ ન મળતા ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ ના રોજ શ્રી ગાંધીનો તેમના મોબાઈલ નંબર પર સંપર્ક કર્યો હતો. સ્પષ્ટપણે, તેથી એ હકીકતની જ્યુડિશિયલ નોટિસ લઈ શકાય છે કે અટકાયત કરનાર સત્તાધિકારીની કચેરી, રદ કરનાર સત્તાધિકારીની કચેરી અને જે કચેરીમાં નજરકેદ વ્યક્તિને કેદ રાખવામાં આવ્યો હતો તે કચેરી પાસે સંચારનો વધારાનો મોડ એટલે કે મોબાઈલ ફોન/VHF વાયરલેસ કોમ્યુનિકેશન હતો જેના દ્વારા લેખિત પત્રવ્યવહાર

મળ્યાની પરસ્પર પુષ્ટિ કરી શકાય હોત. જો જેલના અધિકારીઓ એડવાઈઝરી બોર્ડ સમક્ષ જે નજરકેદ વ્યક્તિઓની સુનાવણી નિર્ધારિત હતી તે યાદીમાંથી નજરકેદ વ્યક્તિનું નામ ગાયબ હોવાની હકીકતની પુષ્ટિ કરવા માટે શ્રી પી.એચ. ગાંધીનો તેમના મોબાઈલ ફોન પર સંપર્ક કરી શકતા હોય, તો લેખિત મોડ ઉપરાંત સંચારના આવા મોડ્સનો ઉપયોગ રિલીઝ/રદ્દીકરણના હુકમો મળ્યાની પુષ્ટિ કરવા માટે શા માટે ન કરવો જોઈતો હતો? સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે મુક્તિના હુકમો આ સત્તાવાળાઓના હાથે આવા ધ્યાન આપવાને પાત્ર ન હતા. રાજ્ય અને તેના અધિકારીઓનું આ વલણ એડવાઈઝરી બોર્ડ સમક્ષ નજરકેદ વ્યક્તિઓની સુનાવણીની યાદી આપતા ઔપચારિક હુકમની સરખામણીમાં રદ્દીકરણના હુકમ સાથે કેવો કેઝ્યુઅલ (બેદરકારીભર્યો) વ્યવહાર કરવામાં આવે છે તે દર્શાવે છે. પરંતુ એડવાઈઝરી બોર્ડ સમક્ષ સુનાવણી માટે સમયબદ્ધ પ્રક્રિયા અનુસરવાની ન હોત તો, નજરકેદ વ્યક્તિના મુક્તિનો હુકમ કદાચ ૧૨.૦૭.૨૦૧૬ પછી પણ પ્રકાશમાં આવ્યો ન હોત.

૧૨. સુનિલ બત્રા વિરુદ્ધ દિલ્લી એડમિનિસ્ટ્રેશન, (૧૯૭૮) ૪ SCC ૪૯૪ ના કેસમાંથી કેટલીક પંક્તિઓ ટાંકવી યોગ્ય રહેશે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૯૬૯ માં બ્રિટિશ સરકાર દ્વારા પ્રકાશિત "પીપલ ઇન પ્રિઝન" શીર્ષક વાળા શ્વેતપત્ર (વ્હાઈટ પેપર) માંથી ટાંક્યું હતું જે આ મુજબ છે:

"વ્યક્તિગત માનવ માણસોના મૂલ્યમાં વિશ્વાસ ધરાવતા સમાજની તેના વિચારોની ગુણવત્તાનો ન્યાય, ઓછામાં ઓછો આંશિક રીતે, તેની જેલ અને પ્રોબેશન સેવાઓની ગુણવત્તા અને તેમને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલા સંસાધનો દ્વારા કરી શકાય છે."

૧૨.૧ રાજ્ય અને જેલ સત્તાવાળાઓ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામા અને તપાસ અહેવાલ વાંચતા, જે અહેવાલ રાજ્યના સત્તાવાળાઓ રદ્દીકરણના હુકમો અને તેના પરિણામરૂપ નજરકેદ વ્યક્તિની મુક્તિ સાથે જે કેઝ્યુઅલ અને જવાબદારી વગરનો

વ્યવહાર કરે છે તેને છુપાવવાનો એક પ્રયાસ છે, તેના પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે રાજ્યે તેના અધિકારીઓ મારફતે ભારતના અંધારણી કલમ ૨૧ હેઠળ પ્રસ્થાપિત વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના મૂલ્યોનો આદર કરવાનું યોગ્ય માન્યું નથી. તેમણે ખૂબ જ કેઝ્યુઅલ રીતે કામ કર્યું છે અને અમે તેને ખૂબ જ દુઃખદ બાબત માનીએ છીએ કે તેમણે કોઈ પણ જવાબદારીની લાગણી કે નાગરિકની સ્વતંત્રતા માટેની વાસ્તવિક ચિંતા વગર કામ કર્યું છે. રાજ્ય એ કાયદા અને વ્યવસ્થાનું રક્ષક છે અને તેથી, તેણે તેના નાગરિકોની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પ્રત્યે ઉચ્ચતમ આદર રાખવો જોઈએ. કાયદા અને વ્યવસ્થાના રક્ષકોએ નાગરિક સ્વતંત્રતાના ભક્ષક ન બનવું જોઈએ કારણ કે તેમની ફરજ રક્ષણ કરવાની છે, અપહરણ કરવાની નથી. વર્તમાન કેસમાં, આવા પત્રવ્યવહાર મળ્યા નથી તેવા બહાના હેઠળ કરાયેલી બદમાશી કે ઢ્રેષપૂર્ણ વર્તન, જે એક બહાના તરીકે રજૂ કરાયું છે, તે પોતાના નાગરિકને મુક્ત કરવાની રાજ્યની જવાબદારીને ધોઈ શકતું નથી કે દૂર કરી શકતું નથી. નજરકેદ વ્યક્તિની ગેરકાયદેસર કેદ એવા બહાના હેઠળ ચાલુ રહી છે કે આવા રિલીઝ/રદ્દીકરણના હુકમો "વિશેષ સૂચનાઓ" ન હોવાથી યોગ્ય ધ્યાન આપવાને પાત્ર નથી અને તેથી આવા અધિકારીઓના જણાવ્યા મુજબ સામાન્ય ટપાલ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે અને RPAD કે સ્પીડ પોસ્ટ દ્વારા નહીં, અને તેથી તેમના મતે આ વિલંબ વાજબી છે.

૧૩. અમને જરાય શંકા નથી કે જવાબદારી સત્તાવાળાઓની હતી અને નજરકેદ વ્યક્તિ ભારતના અંધારણી કલમ ૨૧ હેઠળના તેના મૂલ્યવાન અંધારણીય અધિકાર અને મૂળભૂત અધિકારથી વંચિત રહ્યો હતો. રાજ્ય તરફથી સંભાળ રાખવાની ફરજ કડક છે અને તેમાં કોઈ અપવાદને સ્થાન નથી. જો પોલીસ કસ્ટડીમાં રહેલી વ્યક્તિ કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા સિવાય તેના જીવવાના અને સ્વતંત્રતાના અધિકારથી વંચિત થાય છે તો ભૂલ કરનાર જવાબદાર છે અને રાજ્ય ઉત્તરદાયી છે. વર્તમાન કેસની હકીકતમાં, સત્તાવાળાઓના કૃત્ય/ચૂકના કારણે નજરકેદ વ્યક્તિના મૂળભૂત અધિકારનું ઘોર

ઉદ્ધંધન થયું છે, જે રાજ્યની ગેરકાયદેસર કેદ હેઠળ ચાલુ રહ્યો હતો. તેથી, આનો એકમાત્ર ઉપાય એ છે કે રાજ્યના મશીનરીના હાથે અન્યાયી અટકાયત માટે નજરકેદ વ્યક્તિને વળતર આપવું જોઈએ અને તેથી, નજરકેદ વ્યક્તિને થયેલા નુકસાનની યોગ્ય ભરપાઈ રાજ્યના સત્તાવાળાઓને વળતર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપીને તેના અધિકારીઓ દ્વારા જ કરી શકાય છે.

૧૩.૧ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૧ હેઠળના અવિભાજ્ય અધિકારના ઉદ્ધંધનની ફરિયાદ કરતા નાગરિકને એવું કહી શકાય નહીં કે જીવન અને સ્વતંત્રતાના મૂળભૂત અધિકારના સ્થાપિત ઉદ્ધંધન માટે, તે રિટ ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરતી અદાલતો દ્વારા જાહેર કાયદા હેઠળ રાહત મેળવી શકે નહીં. એ વાત પર ભાર મૂકવાની જરૂર નથી કે કોઈપણ પ્રકારની અપમાનજનક સારવાર કલમ ૨૧ ની મનાઈ હેઠળ આવશે. તેથી, વર્તમાન કેસ એવો જ એક કેસ છે જ્યાં રાજ્ય અને તેના અધિકારીઓએ વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાના મૂલ્યો પ્રત્યે અત્યંત અનાદર દર્શાવ્યો છે.

૧૪. આ બાબત આપણને એ પ્રશ્ન તરફ લઈ જાય છે કે નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુ પર થયેલા ઘોર અન્યાયને કેવી રીતે સુધારી શકાય. સંબંધિત પક્ષકારોની રજૂઆતો ધ્યાને લેતા અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલ ઉપલબ્ધ સાહિત્યના આધારે, એ વાત સ્થાપિત થાય છે કે નજરકેદ વ્યક્તિ સત્તાવાળાઓ અને રાજ્યના હાથે એક મહિના કરતાં વધુ સમય સુધી ગેરકાયદેસર કેદ/અટકાયતમાં રહ્યો છે. તેથી, અમે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- નિર્ધારિત કરવામાં આવેલી આ અરજીના ખર્ચ ઉપરાંત, નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુને રૂ. ૫૦,૦૦૦/- નું વળતર આપવાનો રાજ્યને નિર્દેશ આપવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ.

૧૫. ઉપરોક્ત કારણોસર, અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે. રાજ્યને આ અરજીના ખર્ચ પેટે નિર્ધારિત કરાયેલા રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ઉપરાંત નજરકેદ શિવભાઈ દાનાભાઈ ગબુને રૂ.

૫૦,૦૦૦/- નું વળતર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. તે મુજબ રૂલ આત્યંતિક કરવામાં આવે છે.

(હર્ષા દેવાની, ન્યાયમૂર્તિ)

(બરિન વૈષ્ણવ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.